

Justitiedepartementet

Dnr Ju2021/02755

Yttrande

Stockholm 2021-10-27

Ersättning till brottsoffer (SOU 2021:64)

Svensk Försäkring har inbjudits att yttra sig över rubricerat betänkande och vill härmed avge följande yttrande.

Höjda nivåer av kränkningersättning

Redan för femtio år sedan såg försäkringsbolagen behovet av ett överfallsskydd och införde ett sådant i hemförsäkringen, vilket ger möjlighet för brottsoffer att få ersättning på skadeståndsrättslig grund om den skadeståndsskyldige ej fullgjorde sin plikt. När brottskadelagen trädde kraft 1978 behöll försäkringsbolagen överfallsskyddet i hemförsäkringen och har på det sättet kommit att avlasta statens kostnader för brottsskadeersättning. Överfallsskydd har även utvecklats inom företagsförsäkring avseende brott mot anställda i företaget. Överfallsskyddet i försäkringarna har utvecklats genom att de har kompletterats - utöver kränkningersättningen - med möjlighet att få ersättning för sveda och värk samt kostnader under akuttiden. Utöver detta ingår även möjlighet att få tillgång till konsultation av psykolog för bearbetning av händelsen.

Under det senaste decenniet har överfallsskyddet i hemförsäkringen utvecklats från att utgå på skadeståndsrättslig grund till att bli en s k summaförsäkring, dvs visst belopp utgår efter brottets allvarlighetsgrad. För företagsförsäkringen tillämpas alltså i regel ersättning på skadeståndsrättslig grund. Genom åren har ersättningsbeloppen följt den utveckling som skett avseende höjd brottsskadeersättning.

Det kan konstateras att försäkringsbolagen behållit momentet överfallsskydd trots att motsvarande ersättning ändå skulle komma att ersättas av staten genom Brottsoffermyndigheten. Ett skäl till att försäkringsbolagen fortsatt att erbjuda detta försäkringsskydd - förutom de andra ovan uppräknade ersättningsposterna inom momentet - är att överfallsskyddet numera just är en summaförsäkring inom hemförsäkringen. Försäkringsbolaget behöver således inte alltid invänta rättslig prövning eller att gärningsmannen ska fullgöra sin skyldighet för att kunna ersätta brottsoffret. Detta ger en snabbare process för utbetalning genom

försäkringsskyddet till gagn för brottsoffret, vilket även kan underlätta för brottsoffret att återhämta sig efter den händelse denne utsatts för.

Det förslag som nu läggs fram i betänkandet innebär att ersättningsnivåerna för kränkning minst dubblas. Frågan är om då försäkringsbolagen kommer att följa efter och höja sina nivåer i samma utsträckning? I detta sammanhang bör erinras om att försäkringsmarknaden är en konkurrensutsatt marknad där priset för försäkring är en viktig faktor för konsumentens val. En höjning av ersättningsnivåerna på överfallsskyddet kommer utan tvekan att behöva läggas på priset på hemförsäkringen på motsvarande sätt som alla andra ökade kostnader medför. Vi menar således att utredningens slutsats att höjningen inte skulle innebära en ökning av försäkringspremierna är felaktig.

Vi kan konstatera att ca 400 000 personer står utan hemförsäkring. Många av dessa avstår från att teckna försäkring för man tycker det är för dyrt. Det finns således även ett självändamål för samhället att kunna hålla nere kostnaderna för hemförsäkring för att på det sättet kunna få en bättre grad av medborgare som har en hemförsäkring med allt det grundläggande skydd som den erbjuder. Försäkringsbranschen avser att i gemensamt initiativ försöka nå ut till dessa som står utan hemförsäkring. Att samtidigt behöva höja premienivån är inte eftersträvansvärt.

Mot denna bakgrund är det inte självklart att försäkringsbolagen kommer att höja sina nivåer på summaförsäkringen. Det är ett beslut som varje försäkringsbolag själv måste fatta. Men oavsett hur försäkringsbolagen gör så kommer inte brottsoffret att drabbas av lägre ersättning eftersom Brottsoffermyndigheten tillförsäkrar att rätt ersättning utgår. Det är således snarast en fråga om brottsskadeersättningen ska utgå via försäkringspremier eller via skattsedel.

Ur ett rättspolitiskt perspektiv – där kostnaden för gärningen slutligen bör hamna på gärningsmannen – är försäkringsföretagens överfallsskydd en olämplig lösning enär denna försäkringslösning inte ger möjlighet att regressvis återkräva utbetald ersättning till brottsoffret från gärningsmannen. Ett sådant förfarande kan endast ske om ersättningen sker på skadeståndsrättslig grund. Således är det mer fördelaktigt ur ett rättspolitiskt perspektiv att ersättningen utgår från Brottsoffermyndigheten, vilka har denna möjlighet till återkrav från gärningsmannen.

För företagsförsäkringens del avseende brottsskadeersättningen ser det dock annorlunda ut då, som nämnts ovan, denna ersättning alltjämt baseras på skadeståndsrättslig grund. Vidtas inga förändringar i villkoren – exempelvis att även den görs om till summaförsäkring – så kommer ersättning utgå även med de högre nivåerna, såvida inte andra begränsningar i villkoren finns, t ex ett ersättningstak.

Även andra överväganden kan väga in huruvida det finns en vilja att bibehålla överfallsskyddet. Försäkringsbolagen har under senare år iakttagit nya problem genom att överfallsskyddet har utnyttjats i kriminella kretsar i bedrägerisyrte. För att kunna betala en skuld har personer låtit sig frivilligt skadas för att därigenom tillskansa sig ersättning genom överfallsskyddet för att kunna betala sin skuld.

Dessa ärenden ställer till besvär och obehag för de tjänstemän på försäkringsbolaget som ska hantera skaderegleringen.

Det har under senare tid kommit en del domar från Kammarrätten som försvårar för försäkringsbolagen att ta del förundersökningar i brottmål. Detta förhållande medför att försäkringsbolagen får svårt att följa den undersökningsplikt som framgår av försäkringsavtalslagen och därmed möjligheten att göra korrekta bedömningar om rätt till ersättning föreligger.

Införande av särskild rätt till anhörigersättning

Utredningen föreslår en ny ersättningspost avseende ren ideell skada som ger efterlevande anhöriga en rätt till en särskild anhörigersättning om någon person dödats uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet. Någon sådan renodlad ersättningspost föreligger inte idag för anhörigersättning inom försäkringar.

Huruvida en sådan särskild ersättningspost skulle införas i försäkringar är en fråga som får övervägas framgent av varje enskilt försäkringsbolag. Införs en sådan lagändring förutsätter det självfallet att det även finns en finansiering för framtida utbetalningar. Det kan då ifrågasättas om försäkringsbolagen skulle tillföra något ytterligare genom att inkorporera ett sådant försäkringsskydd i villkoren.

Svensk Försäkring

Mats Galvenius
Vice vd